

กรุงเทพธุรกิจ

Krungthep Turakij
Circulation: 160,000
Ad Rate: 1,600

Section: การเงิน-ลงทุน/-

วันที่: จันทร์ 11 พฤษภาคม 2563

ปีที่: 33

ฉบับที่: 11554

Col.Inch: 218.77 Ad Value: 350,032

หัวข้อข่าว: พลังชุมชน สู้ภัย 'โควิด-19'

หน้า: 18(เต็มหน้า)

PRValue (x3): 1,050,096

คลิป: สีสี

พลังชุมชน สู้ภัย 'โควิด-19'

เปลี่ยนความยากลำบาก
ให้กลายเป็นโอกาส
ด้วยต้นทุนทาง
วัฒนธรรมและศักยภาพ
ของชุมชนท้องถิ่น

● กรุงเทพธุรกิจ

มีสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนาที่ก่อโรค 'โควิด-19' ในบ้านเราจะอยู่ในภาวะที่ยังรับมือได้ ตัวเลขผู้ป่วยยังไม่พุ่งสูงจนเกินศักยภาพของระบบสาธารณสุขไทย แต่ในส่วนของผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการใช้มาตรการต่างๆ ตลอดช่วงที่ผ่านมา ประกอบกับวิกฤตินี้เกิดขึ้นทั่วโลกส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในสภาพการณ์ที่ยากลำบาก ทั้งในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามปกติ ไม่เว้นแม้แต่ชุมชนที่ถือเป็นรากฐานสำคัญของสังคมชนบทไทย

อย่างไรก็ตาม ด้วยทุนทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมา ในสถานการณ์เช่นนี้หลายชุมชนเริ่มปรับตัวโดยใช้ศักยภาพของตนเองแก้ปัญหาพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส กลายเป็นตัวอย่างของการเอาตัวรอดท่ามกลางภัยพิบัติได้เป็นอย่างดี

ธนาคารอาหาร เสี่ยงยามฉุกเฉิน

จากปัญหาวิกฤติโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของประเทศ โดยเฉพาะภาคเกษตรและอาหาร ทำให้เกษตรกรที่ผลิตวัตถุดิบและพึ่งพาการส่งออกได้รับผลกระทบอย่างมาก รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการคมนาคมขนส่งเพื่อกระจายอาหาร ส่งผลให้เศรษฐกิจถดถอยและความต้องการสินค้าเกษตรหลายประเภทลดลง จำเป็นต้องมีการรับมือเพื่อเอาตัวรอดในช่วงวิกฤติโควิด-19

นอกจากโครงการข้าวชาวนาแลกเปลี่ยนแล้ว ยังมีชาวบ้านอีกหลายกลุ่มที่หันมาปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทาน สำหรับเป็น 'ธนาคารอาหาร' (Food Bank) ในสถานการณ์โรคระบาดที่กำลังเกิดขึ้น โดย ผศ.อุทิศ ทาทอม หัวหน้าโครงการ 'รูปแบบการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

ชุมชนอย่างยั่งยืนบ้านห้วยหวายพัฒนา ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนการจากฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กล่าวว่า ตนเองและคณะวิจัยชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำหนองโดนให้เป็นพื้นที่ 'กินได้ เทียวได้ ขายได้'

เมื่อมีวิกฤติโควิด-19 มีการปิดการเข้าออกหมู่บ้าน ชาวชุมชนบ้านห้วยหวายต้องกักตัว กักอาหาร เว้นห่างระยะ จึงขยายผลงานวิจัยชักชวนชาวบ้านร่วมกันพลิกพื้นที่ว่างเปล่าที่ทิ้งไว้เฉยๆ ให้เกิดประโยชน์ กลายเป็นพื้นที่ทำกินของชุมชน

นักวิจัยและชาวบ้านได้ช่วยกันสร้างฐานอาหารรับมือวิกฤติโควิด-19 โดยการใช้พื้นที่ของชุมชนบ้านห้วยหวายพัฒนา รอบคูสระหนองโดนจำนวน 15 ไร่ ทำแปลงผักปลอดสารพิษจำนวน 51 แปลง ซึ่งเมื่อได้ผลผลิตแล้วก็แบ่งกันทั้งชุมชน นอกจากการบริโภคในครัวเรือนแล้วยังนำไปขายในตลาดอำเภอลำปลายมาศ และมีพ่อค้าแม่ค้ามารับซื้อในชุมชน กลายเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ

อย่างน้อยชาวบ้านก็ไม่ต้องออกไปซื้อหาอาหารภายนอกซึ่งเสี่ยงต่อการติดโรค และช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ การที่ชุมชนได้ยกระดับฐานทรัพยากรพื้นที่และแหล่งน้ำสาธารณะทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม จึงถือเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนที่สามารถทำให้เกิดการเตรียมตัวรับมือต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

ขณะที่ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท

ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการ ด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หนึ่งในนักวิจัยที่รับทุนจาก สกสว. ระบุถึงมาตรการช่วยเหลือภาคการเกษตรหลังยกเลิกล็อกดาวน์ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ใช้นวัตกรรม ภาคการเกษตรมีแนวทางที่จะทำให้อยู่ร่วมกันได้และปลอดภัย โดยภาคเกษตรหลายแห่งมีผู้ประกอบการอยู่ในห่วงโซ่คุณค่า (value chain) อยู่แล้ว หากรัฐบาลจะเปิดสถานที่ต่างๆ ก็มองว่าสิ่งที่น่าจะทำได้ ทางองค์การปกครอง

ส่วนท้องถิ่น หรือผู้ว่าราชการจังหวัดน่าจะใช้ระบบเครือข่ายหรือห่วงโซ่คุณค่าที่มีฉลากกำกับและกระบวนการกำกับในการเชื่อมโยงผลผลิตจากเกษตรกรไปสู่ผู้บริโภคได้อย่างไร

"เราจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีทัศน์ในการพัฒนาภาคการเกษตร เช่น ข้าวเคมีเปลี่ยนเป็นข้าวที่ปลอดภัยได้มาตรฐานตามระบบจัดการคุณภาพ (GAP) ส่งเสริมการจัดทำแผนธุรกิจ เช่น ในระยะแรกของการเปิดเมืองอาจจะขายให้สมาชิกสหกรณ์ในพื้นที่แทนที่จะส่งออกต่างประเทศ ถ้ามองการพัฒนาเศรษฐกิจและสุขภาวะไปด้วยกัน ก็น่าจะชวนผู้ประกอบการมาคุยฉลากกำกับในระยะยาว ถึงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตลาดเป้าหมายจะเป็นอย่างไร พัฒนามาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์ ภายใต้มาตรฐานสุขอนามัย"

ส่วนตัวแทนเกษตรกร **ศิริชัย จันทร์นาค** ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรบ้านลาด จำกัด จังหวัดเพชรบุรี กล่าวว่า ในช่วงที่มีการระบาดของโควิด-19 การเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรทำได้ยากขึ้น ตัวแทนเกษตรกรปิดตลาดไปเป็นจำนวนมาก โดยตนเห็นด้วยกับรัฐบาลที่จะมีวิธีการผ่อนปรนคน 3 กลุ่ม ที่ไล่จากความเสี่ยงต่ำ ความเสี่ยงกลาง และความเสี่ยงสูง

อย่างไรก็ตาม คำสั่งเรื่องการขนส่งผลผลิต/สินค้าเกษตรน่าจะเป็นของส่วนกลาง เพื่อให้แต่ละจังหวัดได้นำไปปฏิบัติและแก้ปัญหาเรื่องการขนส่งได้ ทั้งนี้ จะต้องวางแผนกันว่า

เกษตรกรจะปลูกอะไร ปลูกแล้วจะขายได้หรือไม่ เมื่อหยุดการผลิตในช่วงนี้เราก็ต้องวางแผนข้างหน้า การส่งออกยังพอทำได้ก็ทำ แต่ตลาดในประเทศถ้าขนส่งไม่ได้ก็ระบายผลผลิตภายในชุมชน สิ่งที่หน่วยงานรัฐควรทำคือการประสานกับหน่วยงานเกษตรกรในพื้นที่

หน้ากากผ้า บาราโหมต้านไวรัส

อีกหนึ่งตัวอย่างของชาวบ้านที่ปรับตัวสู้ภัยโควิด-19 ด้วยการใช้ศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมเป็นทางเลือก คือ การจัดทำหน้ากากผ้าจากลวดลายประวัติศาสตร์สู่งานหัตถกรรมร่วมสมัย โดยหญิงแกร่งของชุมชน **ฟารีดา กล้านรงค์** หัวหน้ากลุ่มบาราโหมบาร์ซา และวิทยากรศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยวอารยธรรมปัตตานี ในฐานะเครือข่ายวิจัยของ สกสว. ในโครงการ "วิจัยและพัฒนาศักยภาพเยาวชนนอกระบบจังหวัดชายแดนใต้สู่

การเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้"

ทางกลุ่มได้พลิกวิกฤติเป็นโอกาส ภายใต้แนวคิดการนำสิ่งที่มีอยู่มาสร้างสรรค์เป็นลวดลายบนงานหัตถกรรม จากที่ทำผ้าบาติกด้วยบล็อกไม้ โดยประยุกต์เอามรดกทางประวัติศาสตร์ของชุมชนบาราโหมมาสร้างจุดเด่นในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมให้ลูกหลานของชุมชนและเผยแพร่แก่สังคม

เริ่มแรกทางกลุ่มบาราโหมบาร์ซาได้จัดทำหน้ากากผ้าแทนหน้ากากอนามัยที่ขาดแคลน โดยด้านนอกใช้ผ้าฝ้ายพิมพ์ลวดลายเครื่องถ้วยชามโบราณที่ซุดพบในพื้นที่แล้วนำมาทำบล็อกไม้ด้านในเป็นผ้าฝ้ายลินหรือผ้าสาลู ซึ่งขั้นตอน

การทำได้ดีศึกษาจากอินเทอร์เน็ต

ล่าสุดทางกลุ่มได้จัดทำ 'ลือบัสบาติก' ที่มีความพิเศษกว่าที่อื่นด้วยลวดลายคงความเป็นอัตลักษณ์ของปัตตานี ใช้สี 4 ราชนีในตำนานของชาวปาตานี ผสานกับการออกแบบที่ไม่เหมือนใคร สีน้าสะอาดต่อการพกพา โดยในคอลเลคชันใหม่ของบาราโหมบาร์ซา ขณะนี้เน้นผ้าบาติกวัยรุ่น ใน 1 เซต ราคา 450 บาท ประกอบด้วยผ้าลือบัสเพจ (ผ้าอเนกประสงค์ ใช้เป็นผ้าคลุมศีรษะหรือผ้าพันคอ) กระเป๋าใส่ผ้าลือบัส และหน้ากากป้องกันโรค ซึ่งขณะนี้การใช้ผ้าพันศีรษะกำลังเป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่นมากได้ นอกเหนือจากใช้เป็นฮิญาบหรือผ้าคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม

ผ้าเซตดังกล่าวได้ถ่ายทอดเรื่องราวศิลปะบนพื้นผ้าบาติกพิมพ์ลายด้วยบล็อกไม้แห่งปัตตานี โดดเด่นด้วยลวดลายประวัติศาสตร์ ลู้งานหัตถกรรมร่วมสมัย นั่นคือ ลวดลาย 'เหรียญมะ ตินาห์' เหรียญทองเมืองปัตตานี ลวดลายกระจง สัตว์ที่เจ้าเมืองปัตตานีตามล่า โดยเหรียญทองเมืองตานี หรือเหรียญ มะ ตินาห์ มีขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร ด้านหนึ่งเป็นรูปกระจง ดอกพิกุล พระจันทร์เสี้ยว มีจุดกลมล้อมรอบวงเหรียญ อีกด้านเป็นอักษรอาหรับมีจุดกลมโดยรอบเช่นกัน เหรียญทองชนิดนี้ใช้ทั่วไปในเมืองตานีและกลันตัน หรือเมื่อเจ้าเมืองออกว่าราชการเยี่ยมราษฎร ก็จะแจกให้กับผู้ที่มีความชอบ ประมาณสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งตัวเหรียญอาจจะทำจากเหมืองโต๊ะโม๊ะปัจจุบันนำมาทำเป็นจี้ห้อยคอ กลายเป็นวัตถุโบราณของทายาท

"แต่เดิมชาวบ้านก็มีรายได้เล็กๆ น้อยๆ จากการทำประมงพื้นบ้าน และการท่องเที่ยวโดยชุมชน พร้อมกับการทำหัตถกรรมของกลุ่มบาราโหม โดยคนส่วนใหญ่เดินทางไปใช้แรงงานในประเทศมาเลเซีย เมื่อเกิดวิกฤติโควิด-19 แรงงานเหล่านี้เดินทางกลับจากมาเลเซียก็ไม่มีงานทำ ขาดรายได้ ตนจึงชักชวนแรงงานเหล่านี้เข้ากลุ่ม สอนให้ทำหน้ากากผ้าแล้วกลับไปทำที่บ้าน ถึงเวลาก็เอาสินค้ามาส่ง ส่วนคนที่ทำไม่เป็นเราก็จะจ้างให้ไปส่งสินค้า ณ ที่ทำการไปรษณีย์หรือไปส่งให้ผู้รับตามจุดนัด

ทุกวันนี้มียอดสั่งซื้อเข้ามาจำนวนมาก ประมาณ 2,500 ชิ้น ผลิตกันทุกวันทำแทบไม่ทันลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนกรุงเทพฯ ร้อยละ 60-70 ที่ติดตามงานของบาราโหมบาร์ซามาตั้งแต่ปลายปีที่ผ่านมา ซึ่ง สกสว. ได้ทำประชาสัมพันธ์งานของกลุ่มเผยแพร่ผ่านสื่อ ด้วยความชื่นชอบในลวดลายที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นไม่เหมือนใคร นอกจากนี้ยังมีลูกค้าจากภูเก็ตซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาจำนวนมาก รวมถึงกระบี่ พังงา ระนอง เป็นต้น สร้างงานสร้างรายได้แก่สมาชิกประมาณเดือนละ 1.2 แสนบาท"

พารีดา กล่าวถึงการตอบรับที่ดีเกินคาด แม้จะเป็นเพียงตัวอย่างเล็กๆ ของการปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 แต่ชุมชนเหล่านี้ก็ได้แสดงให้เห็นถึงฐานรากอันแข็งแกร่ง ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง ก็น่าจะเป็นอีกหนึ่งพลังทางสังคมที่ช่วยให้เราก้าวพ้นวิกฤตินี้ไปโดยไม่เสียหายมากนัก